

שאלות ותשובות

עם הרב יוסף צבי רימון

מְשַׁכְנֵי אַחֲרֵיךְ נְרוּצָה

כל צרה שבאה על הציבור אמורה לעורר מחשבות והרהורים על סיבותיה ומטרותיה – מדוע הקב"ה הביא עלינו את הצרה? גם תקופת הקורונה מעוררת כמובן מחשבות רבות. בפרט, העובדה שבתי הכנסת נסגרים שוב ושוב מעוררת מחשבה אמונית – האם ייתכן שהקב"ה לא רוצה את תפילתנו? "למה לי רוב זבחיכם יאמר ה'?"

הגשמים שיוורדים בימים האחרונים מוסיפים הרהורי אמונה. ב"ה ירדו גשמים רבים בחורף הקודם, יורדים גם כעת גשמים והכינרת כמעט מלאה. בשנים רגילות היינו רואים בכך שפע וברכה שהקב"ה נותן לנו. אולם השנה, הגשמים ומזג האוויר הסוער גורמים פעמים רבות לכך שאין אפשרות להתפלל במניין אלא רק בבית. ממילא עולה השאלה – האם גשמים אלו הם גשמי ברכה? או שמא הם בבחינת "שכך לו רבו קיתון על פניו", ומבטאים את חוסר שביעותו רצונו של הקב"ה מתפילותינו?

איננו יודעים את מחשבותיו של הקב"ה. אולם ברור שכל צרה שבאה על הציבור כולו – ובוודאי על העולם כולו – אמורה לעורר אותנו למחשבה כיצד אנחנו יכולים להיות טובים יותר (עיינו רמב"ם תעניות פ"א הלכות א-ג): כיצד לדאוג לעם ישראל ולעולם כולו, כיצד להפוך את בתי הכנסת לטהורים יותר ואולי לנגישים יותר, כיצד להתפלל בהם בצורה טובה יותר וכן הלאה (ולהפחית בדיבורים בתפילה, כפי שבזמן שהיו צרות תיקן בעל התוספות יום טוב "מי שברך" למי שלא מדבר בתפילה).

חיבור תמידי

אפשר להתבונן על הדברים מנקודת מבט אחרת. **במדרש שיר השירים** (א', ב) נאמר:

עיניך יונים... מה יונה זו אף על פי שאתה נוטל גוזליה מתחתיה אינה מנחת שובכה לעולם, כך ישראל, אף על פי שחרב בית המקדש לא בטלו שלוש רגלים.

כלומר, גם אחרי חורבן בית המקדש עם ישראל ממשיך להקפיד על שלושת הרגלים. **הר"ן** (תענית ב. באלפס) כותב שאפילו לאחר החורבן היו מתאספים יהודים ועולים ברגלים לירושלים, "כמו שעושים גם היום":

אפילו לאחר החורבן, לפי שהיו מתאספין בכל הסביבות ברגל לירושלים כמו שעושין גם היום.

וכפי דברי המדרש, **שיונה אינה עוזבת את שובכה לעולם!** גם בזמנים קשים עם ישראל לא עוזב את החיבורים העמוקים והמשמעותיים שלו לתורה ולתפילה. מרגש כל כך לראות את עם ישראל כשהוא לא מוותר על תפילה בציבור. כמובן שחמירא סכנתא מאיסורא, ויש להתפלל בהתאם להנחיות, אולם את **הרצון והתשוקה למניין – עם ישראל לא מאבד לעולם. גם כשהוא סגור בחדרי חדרים, הוא נמשך כמו מגנט אל התפילה בציבור.** עם ישראל מרגיש את השכינה המיוחדת השורה על הציבור, ולא מוכן לוותר עליה אפילו בזמנים קשים.¹

חיבור מתוך הקושי

ומסתבר שיש כאן נקודה נוספת. במבט ראשון היינו חושבים שסגירת בתי הכנסת פירושה שאנחנו מתרחקים מהקב"ה, מ"חצרות בית ה'". אולם מבט מעמיק יותר מגלה שזהו ביטוי לקשר עמוק ומיוחד שלנו עם הקב"ה.

השפת אמת (שקלים, תרמ"ד ד"ה איתא, ובמקומות נוספים) מתייחס לפסוק ממגילת איכה (ה', טו), "נהפך לאבל מחולנו", ומסביר שיש כאן ביטוי לקשר המיוחד של עם ישראל עם הקב"ה שמתגלה דווקא בתקופת החורבן. בבית המקדש עם ישראל הגיע לקשר עם הקב"ה על ידי **השמחה**. אך מכיוון שהדבר לא נעשה בצורה מושלמת היה צורך בקשר על ידי **בכי**, כך שהדרך שבה הגענו אל הקב"ה על ידי מחול נהפכה כעת לאבל. כלומר, **חורבן בית המקדש לא הביא לניתוק הקשר עם הקב"ה אלא להעברתו למישור אחר – קירבה על ידי בכי.**

אין להשוות כמובן את הגלות והחורבן למצבנו כעת, אולם ניתן ללמוד את העיקרון: ברור שאין אנו רוצים את הקושי, אולם כאשר מגיע קושי – ובוודאי קושי לאומי ועולמי – אנחנו מאמינים שיש לו תפקיד ומשמעות. בכוחו לבנות בנו דברים שאולי לא היינו יכולים לבנות קודם, ואף לזקק את הקשר שהיה לנו עם הקב"ה עד כה.

דווקא כעת, מתוך הקושי, מתוך הניתוק מבית הכנסת, **מתברר הקשר האמיתי והחזק שלנו עם הקב"ה**. עם ישראל לא מוותר על הקשר! לא מוותר על האהבה! בתחילה הורו לנו שניתן בבית הכנסת רק עד מאה איש, אחר כך צמצמו את הכמות ונדרש מרחק של שני מטרים, אחר כך רק בחצרות ובמרפסות. ואמנם חזרנו מאז לבתי הכנסת, אך כעת שוב אנחנו בחוץ, ושוב לעיתים אין ברירה אלא להתפלל בבית, כשירד גשם וכדומה. עברנו כמעט את כל מעגל השנה באופן שונה מהרגיל – פסח, יום העצמאות, תקיעת השופר, יום הכיפורים, חנוכה ועוד.

דווקא חוסר היכולת להתפלל בבית הכנסת כרגיל מראה שהחיבור שלנו **עמוק וחזק. שום רוח לא תפיל אותו ושום נגיף לא יחצוץ בינינו ובין הקב"ה:** "אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים" (פסחים פה:). עם ישראל לא מוותר! עם ישראל ימצא פתרונות שונים ומשונים בכדי לנסות להתפלל במניין, וגם כאשר הדבר לא מתאפשר ונאלצים להתפלל ביחידות בבית – הרי זו תפילה של קשר וגעגוע, תפילה שמחכה ומצפה להתגלות שכינה נעלה יותר בעגלא ובזמן קרוב.

איזה משקפיים יש לך?

אז מהו המבט הנכון? המבט האופטימי הרואה את הקשר המיוחד שנוצר דווקא עתה, או המבט הפסיבי הרואה את הקב"ה שופך עלינו קיתון של מים?

מצד אחד צריכים אנו לתקן עצמנו בכל מה שאפשר. אך מצד שני עיקר מבטנו על האור המיוחד המופיע בתקופה זו: אור של חסד, אור של דאגה לזקנים ולחלשים, אור של מעשים טובים ואור של תפילה ותלמוד תורה. גם ההצלחה העולמית בפיתוח החיסון באמצעים חדשניים וההצלחה במבצע החיסון במדינת ישראל הם שפע גדול שהקב"ה משפיע עלינו דרך בני האדם – שפע מופלא שעלינו להודות.

עלינו להתבונן על אהבת ה' הגדולה עלינו, על הקשר הנפלא שיש לנו עם הקב"ה, קשר שלא מפסיק גם כאשר יש קשיים, קשר שיש בו פנים חדשות בכל תקופה, וקשר מתחדש בכל רגע ורגע, אפילו בזמנים שבהם צריכים להתאמץ מאוד על חידוש הקשר.

"מְשַׁכְנֵי אַחֲרֵיךְ נְרוּצָה" (שיר השירים א', ד) – ריבונו של עולם, אנחנו כל כך אוהבים אותך. להיכן שנצטרך ללכת – בתוך בית הכנסת, בחוץ, בחצרות, בגשמים ובברקים – "אחריך נרוצה", לשם נלך! אש אהבתך תלהטני, ובאשר תלכי – אלך!

ברכת ה' עליכם,

הרב יוסף צבי רימון

יו"ר עמותת סולמות

ראש הישיבה ורב המרכז האקדמי לב

רבה של אלון שבות דרום

1 עיינו **שו"ת ממעמקים** (ח"ד סימן ד'), שתיאר את מסירות הנפש של עם ישראל בשואה להתפלל במניין וללמוד תורה, וקל וחומר בימינו, שהמצב טוב לאין שיעור.